D·N
17/5 1951

Skall Sverige svika FN?

Inom de närmaste dagarna gäller det att ta ställning till det amerikanska förslag enligt vilket Förenta nationernas generalförsamling skall rekommendera de anslutna staterna att förbjuda leveranser av krigsviktig materiel till Nordkorea och Kina. Det s. k. sanktionsutskottet har tillstyrkt förslaget, och med visshet vinner det en övervädigande majoritet inom det politiska utskottet, vari alla FN-stater ingår; säkerligen kommer, med ett undantag, ingen europeisk demokrati att rösta nej eller att neddlägga sin röst. Sverige blir undantaget. Vi exporterar visserligen icke sådana varor varom här är fråga till Nordkorea eller Kina. Men regeringen vill ändå inte vara med på att förbud för sådan export skall anbefallas. Högern och folkpartiet anser däremot att vi skall rösta ja, inte neddägga var röst.

Situationen blir alltså densamma som då Sverige i slutet av januari neddade sin röst i omröstningen om Kinas utpekande som angripare. Från regeringssidan förklarades visserligen lika öppet som från oppositionen att Kina var angripare. Men man ville inte i FN vidgå att så var fallet. Varför? Dels talades i största allmänhet om att Sverige inte borde engagera sig för någon maktgrupp, inte ens genom att deklarera en klar och ostridigt sann uppfattning. Dels anfördes att om Kina utpekades som angripare kunde sanktioner bli föreslagna, och genom att rösta ja till utpekandet fick Sverige svårare att säga nej till sanktionerna. Denna argumentation vidhölls trots att den amerikanske chefsdelegaten och andra deltagare i debatten framhöll att utpekandet av angripare inte innebar ett ställningstagande till sanktionsfrågan.

Oppositionens hållning uppbars av följande motiv: Kina var angripare; ett förnekande av detta faktum bidrog att ställa Sverige utanför demokratiernas gemenskap; den på hösten 1950 antagna Achesonplanen, som just förutser resolutioner av generalförsamlingen i sådana fall då säkerhetsrådet på grund av vetorätten är lamslaget, bleve meningslös om inte ens så uppenbara ting som Kinas angrepp finge fastslås; denna Achesonplan hade värnt förordats av hr Undén, och Sverige hade alltså ett visst ansvar vid dess tillämpning. På detta sistnämnda argument svarades att Achesonplanen ju kunde begagnas gentemot mindre stater — alltså i sådana fall då man saknade behov av den, ty ett inskridande mot en liten stat som inte proteterats av Ryssland kan beslutas av säkerhetsrådet.

Det har sagts att en neddagd röst nu är en konsekvens av den neddagda rösten i januari. Så är inte fallet. Mende regeringen ärligt i januari, måste det tvärtom vara klart att den kan säga ja i maj; nu vet man ju vad som avses i sanktionsväg, och vad som avses betyder helt enkelt för Sverige ingenting, utom ett principiellt erkännande av sanktionsförfarandets berättigande. Det kan ej heller med fog sägas att ett ja i juni skulle dra med sig skyldighet att rösta för andra senare sanktionsförslag — den tanken är lika tokig som att en resande till Uppsala måste förtsätta till Lulleå. För övrigt kan man, om så önskas, betrakta förslaget om exportförbud på krigsmateriel som anknutet till den s. k. sexmaktsresolution mot hjälp åt Nordkorea som godtagits av Sverige, och icke till resolutionen om Kinas utpekande som angripare. För högern och folkpartiet vore det en orimlighet att avvisa förslaget om exportförbud. Dessa partiers representanter betonade visserligen i vintras att de inte ville utan vidare medverka till sanktioner — närmast var då fråga om blockad och avbrytande av diplomatiska förbindelser —, men de var naturligtvis inte generellt motställare till åtgärder mot fredsbrytare.

Likaom i fråga om angriparresolutionen kan det sägas att det mera är fråga om en gest än en realitet, Kina utpekades då som angripare, Sverige ansåg också Kina vara angripare, men klarlade inte sin hållning i FN — det var bara en röst utan värde som man vägrade avge, en gest som man vägrade utföra. N:a exporterar inte Sverige krigsviktiga saker till Kina och vill inte göra det, men vägrar att medverka till ett förslag om exportförbud som ändå går igenom — är det inte också i detta fall fråga om endast sluggare av en handling, och är hela frågan inte likgiltig?

Men det är mera rimligt att resonera alldeles tvärtom. Just därför att Sveriges ställningstagande inte i någotdera fallet blir avgörande för voteringens utgång, just därför att rösten i båda fallen neddägges trots att man reellt är med på vad som förelås, blir Sveriges upprätthållande så stötande och så karaktäristiskt. Det visar en principiell ändkaan att till Ryssland bildkande avsiga sig rätten att uttala en åsikt, en bestämd ovilja att visa solidaritet med demokratierna och med Förenta nationerna. Här är sannerligen inte fråga om självständighet, såvida man inte med detta ord menar en passion för placering mellan två stolar. Den nedlagda rösten blir symbolisk för en politik som skapar misstro i de viststater vilka vi hör samman med och som i östern framkallar nya smädelser, nya piskrapp, men inte den av regeringen så troget åtrådda tacksamheten.

Ryssarnas lojalitet

Det är en allmän föreställning att det ryska folket — inbegripet även t. ex. ukrainare — under det andra världskriget från första stund visade prov på en hundraprocentig motståndsvilja och soliditet med den kommunistiska regimen. Denna uppfattning har bl. a. kommit till uttryck i en debatt om ryssarnas lojalitet under kampen mot tyskarna som nyligen har förts i Expressen.

I själva verket finns det goda belägg för att det ryska folketa misnöje med den härskande regimen tog sig mycket direkta uttryck, speciellt under krigets första skede. Det kan t. ex. inte längre råda något tvivel om att den jordbrukande befolkningen i Ukraina — där kollektiviseringens fasor levde i friskt minne — i stor utsträckning hälsade tyskarna som befriare från den kommunistiska terrorn. Även den omständigheten att ryska trupper massvis kapitulerade för tyskarna vittnar om att demoralseringen på vissa håll hade gått mycket längt och att det hos miljoner ryssar var klent beställt med viljan att ge sitt yttersta för "det socialistiska fosterlandet". Det var under kriget vanligt att generellt avfärda de officiella tyska uppgifterna om tagna fångar som nazistisk propaganda. Sedan numera de interna, "endast för tjänstebruk" avsedda siffrorna blivit tillgängliga visar det sig emellertid att antalet tillfångatagna ryssar under perioden juli—oktober 1941 uppgick till omkring två miljoner. Detta kan inte gärna uppfattas annat än som ett tecken på bristande stridsvilja och på den stalinistiska regimens svaghet i ett kritiskt skede.

Så bedömdes också saken i Moskva. Det är känt hur den officiella ryska propagandan under hösten 1941 uteslutande talade om "patriotiska" slagord, medan parti, ideologi och Stalinkult sköts i bakgrunden — för att återkomma efter segern vid Stalingrad. När Stalin 1941 i ett samtal med Harry Hopkins uttalade sig för att amerikanska trupper skulle kämpa på rysk mark innebar detta ett indirekt — och som det visade sig förhastat — misstroendevotum åt det egna folket. Det är vidare svårt att säga i vilken utsträckning de hundratusentals ryska krigsfångar som enrollerades i general Vlassovs "befrielsearmé" anmälde sig på grund av någon antikommunistisk övertygelse eller av andra motiv. Att förekomsten av denna väldiga armé vittnade om en stark opposition mot Stalin är i varje fall uppenbart. Man behöver bara göra en jämförelse mellan Vlassovs ryska armé och de — även relativt — ytterst blygsamma quislingstyrkor som visa fyskokuperade stater ställde till Hitlers förfogande.

För den fortsatta utvecklingen i Ryssland var tyskarnas brutala framfart mot de från rassynpunkt "mindervärdiga" slaverna av stor betydelse. I valet mellan Hitler och Stalin framstod amart Stalin som det mindre onda. Men detta hindrar inte att miljoner ryssar ursprungligen var beredda att bryta med regimen och samarbeta med Sovjetunionens fiender. Hur läget är i dag vet vi inte med någon säkerhet; de mått och steg som vidtas i Moskva tyder på en misstro till det ryska folkets andliga motståndskraft och lojalitet mot den stalinistiska regimen som inte kunde vara djupare.

Bland bidragsgivarna till tidskriften Clarté,

i regel kända kommunister och medlöpare, befinner sig även förra statsrådet Ernst Wigforss. För dem som i hr Wigforss sett en av våra främsta klart demokratiska socialister verkar detta både förvånande och pinsamt. Har hr Wigforss inte märkt att Clarté sedan årstal är ett praktiskt taget totalt kommunistiskt organ, där så gott som varje artikel av politiskt innehåll är fylld av beundran för Ryssland och hat mot USA? Man har svårt att tro att hr Wigforss speciella art av isolationism är ett uttryck för tveksamhet i hållningen till kommunismen.

PRESSGRANNAR

Att statstjänstemän i chefsställning säger upp sig på grund av misnöje med överordnades inställning hör inte till vanligheterna. När nu infanteriinspektören, överste Meyerhöffer, begär att bli satt i tjänstledighet finns det därför alla skäl att uppmärksamma saken. I sin skrivelse anger översten en enda orsak: handläggningen av närpansarvärnets anammunitionsfråga. Det kan inte betvivlas, tillfogar Upsala Nya Tidning (fp), att hr Meyerhöffer bokstavligen menat vad han säger:

Hans personlighet, sådan den dokumenterats i hela hans karriär, präglas just av intensivt allvar inför de rent militära uppgifterna, och långt innan närpansarvärnet blev en politiskt uppmärksammad fråga hade han i fackdidkrifter visat ett orosfyllt intresse för dess problem.

Hans senaste framställning måste tolkas så att tillverkningen av ammunition för närpansarvärn, när brunnit inte enbart i produktionstakten, utan även i fråga om den praktiska utprovningen. Så anmärkningen, surnolikt ganska snart, blir givetvis den första, kvantitativa bristen fylld. Men om det visse sig att otillräckliga prov möjliggjort att brister i kvaliteten kvarstår, då är situationen likväl allt utom tillfredställande. När hr Vougt inte vill tillräkna realistiska övningar med närpansarvärnet, har hr Meyerhöffer grundsad anledning att tala om en försvarspolitik som glömmer bort att försvaret skall kunna bruka i krig ... Det räcker inte med att hr Vougt tar alla brister och risker "på sitt ansvar".

Men Morgon-Tidningen (s) försäker vrida det därhän att infanteriinspektören går av andra orsaker än de angivna — detta skulle nämligen passa försvarsministern mycket bättre:

Hr Meyerhöffers motivering kan lämnas därhän. Det var naturligtvis lockande att framstå som martyr för den fältmässiga skjututbildningens sak gentemot en förstockad försvarsminister i stället för att bli lockad på grund av olämpligt uppträdande. Icke desto mindre ligger det senare förhållandet närmare sannolighet än det förra.

Skjututbildningen och fältmässigheten hos våra förband måste självklart vara en central fråga. I den mån brister påvisas måste de avhjälpas så snabbt och effektivt som möjligt. Vi tvivlar emellertid på att det sker med de metoder infanteriinspektörens lanserat.

Stockholms-Tidningen (fp) frågar om det bara är hr Vougt "civila" uppfattning som står mot hr Meyerhöffers "militära", eller om andra ledande militära instanser till äventyra har en mening som i någon mån skiljer sig från den avgående infanteriinspektörens och em de i så fall kan framläggs bärande skäl för den intagna ståndpunkten:

Hur som helst måste överste Meyerhöffers beslut att lägga in om avsked livligt beklagas, även om hans avgång normalt skulle ha skett redan nästa år. Man beklagar det därför, att tidsnöd tycktes ha skämts, att alla dugliga militärer behövs på sina poster.

Nya Wermlands-Tidningen (fp) betonar att förtroendekrisen icke är löst i och med att överste Meyerhöffer får sin avskedsansökan beviljad och en annan man träder i hans ställe. Frågan går djupare:

Det gäller att medan tid är avgöra om hr Vougts omistlighet som försvarsminister skall anses vara mera övertygande dokumenterad än den kritik, som under för undan riktats mot honom. Den rollen nu rätt skadeskjutna regeringen står inför valets att bestämma om nämnyn till den egna auktoriteten skall gå före ingsöljemedeter av riksvärlig betydelse. Det måste skapas garantier för att den militära sakkunskapen och regeringsmakten arbeta hand i hand, när det gäller den avpensibildning, som under nu rådande förhållanden är oundgängligen nödvändig.

Vestmanlands Läns Tidning (fp) summerar:

Vi kan ha hr Vougt till försvarsminister och hr Meyerhöffer som infanteriinspektör eller vi kan vara av med dem. Men, vi varken vill eller får ha en armé, där soldaterna tror det ena eller det andra om den, ammunition gle skall användas för att förvara sig och om med. Om den skall de v e t a att den är all right.

Det är statsministern, som i det uppkomna läget har skyldighet att ta till orda.

Statsministern har länge nog suttit som pinad åhörare av rättegången mot hr Vougt. Han kan inte längre nöja sig med försvarsministerns försäkringar att "detta tar jag på mitt ansvar" — statsministern tvingas att själv ta ställning i enlighet med sitt överordnade ansvar.

Om hr Möller går i riksdagens slutskede bör han veta att han följts av allmän aktning och av många tacksamhet. Karlstads-Tidningen (fp) ger uttryck åt denna opinion:

Gustav Möllers bana är för lång, hans insatser för stora och hans nitälsten för de samt ställda i landet för upprättigt och brinnande för att få sluta i en sortie, präglad av mismod och grämelse. Därtill finns inte den ringaste anledning. Det må vara hänt, att tiden är kommen för honom att gå — det är hans och den övriga regeringens sak att avgöra. Men han skall inte gå som en slagen man, han skall inte förvinna genom en bakport.

Det är en glädje även för den som i långa stycken hyser andra meningar än Gustav Möller att säga honom, att han personligen är för god och utrustat alltför mycket gott för att gå knäckt och förbrukad. När han går skall han göra det som en man av värdighet och stor förtjänst. Det är han värd.

Det kommer han säkert att få hörs från många håll — även från en del som han inte särskilt uppskattar.

Riksdagssammanträden

Torsdagen den 17 maj 1951
Utrikesutsk. kl. 11 f. m.
Statsutsk. 2:a avd. kl. 11 f. m.
Statsutsk. 3:e avd. kl. 14. Obs.
Bevillningsutsk.. in pleno kl. 11 f. m.
Bankoutsk. kl. 11 f. m.
2:a Lagutsk. kl. 11 f. m.
Jordbruksutsk. kl. 11 f. m.

KELLY
—i alla väder, på alla vägar—
Generalagent:
KARLSTAD luzells STOCKHOLM
Det ligger 57 års erfarenhet bakom varje KELLY-däck

H. C. Andersen i Sverige

Ett 100-årsminne

Resenären 1850 och hans gepäck: en spräktig buttaid, paraply, två stora väskor och en liten samt räddningsliman, som alltid måste vara med, om det skulle bli eldsvåda.

För jämnt hundra år sedan kom H. C. Andersens reseskildring "I Sverrig" ut. Om färden och om boken erinrar här lektorn i danska vid Uppsala universitet, cand. mag. Mogens Brøsted.

I DAGARNA är det hundra år sedan H. C. Andersens reseskildring "I Sverrig" kom ut. Det finns anledning att påminna om den, både därför att den är den första danska resebeskrivningen från Sverige av kvalitet och därför att den i sin speciella art knappast har blivit överträffad senare.

Den är ett av Andersens mest betagande verk, men har länge varit förbisedd; resebeskrivelser ju helst handla om Vlassovs ryska armé och de — även relativt — ytterst blygsamma quislingstyrkor som visa fyskokuperade stater ställde till Hitlers förfogande.

För den fortsatta utvecklingen i Ryssland var tyskarnas brutala framfart mot de från rassynpunkt "mindervärdiga" slaverna av stor betydelse. I valet mellan Hitler och Stalin framstod amart Stalin som det mindre onda. Men detta hindrar inte att miljoner ryssar ursprungligen var beredda att bryta med regimen och samarbeta med Sovjetunionens fiender. Hur läget är i dag vet vi inte med någon säkerhet; de mått och steg som vidtas i Moskva tyder på en misstro till det ryska folkets andliga motståndskraft och lojalitet mot den stalinistiska regimen som inte kunde vara djupare.

till besöket 1849, som resebeskrivelsen skildrar, var Fredrika Bremer. Henne hade han av en händelse träffat på Göta kanal 1837, just då han hade talat om hur gärna han ville råka henne — en av dessa lyckliga tillfälligheter som för självbiografen Andersen blir ständigt återkommande bevis på det sagolika i hans liv och över huvud taget på försynens godhet och nåd. De båda hade i många stycken likartade intressen, och hon uppmanade honom under deras följande korrespondens flera gånger att bese och skildra hennes lands natur och folkliv. Under krigssommaren 1849 blev det då allvar av, omedelbart före Fredrika Bremers egen Amerikaresa.

Om resultatet, "I Sverrig", kan man tryggt säga att det liknar inte någon annan reseskildring. Till synes planlöst har mellan de egentliga resekapitlen strötts in sagor, religiösa betraktelser och stämningsbilder utan direkt anknytning till ämnet. Andersen har emellertid själv kallat boken för sin plats i planen och det idémässiga sammanhanget.

Från den friska upptakten med flaglarna som vägvisare — en förelöpare till Selma Lagerlöfs "Nils Holgersson" — och till det stora programmatiska slutkapitlet "Poesiens Californien" fängslas man av kontrastens och omväxlingens genomförda teorna. Som framgår av Andersens dagböcker, följs den verkliga vägen inte alltid. Han beröjrar vid Trollhättan, ty slussarna vid vattenfallet kan åskådligöras hans huvudtanke: liksom tekniken besegrar naturkrafterna, så är den mänskliga kulturen oövervinnlig. Tillsammans ska följa med sin tid, kasta romantikens mystik och vildskepselse över bord och låta sig inspireras av naturens tekniskaperna: vetenskapen är "poesiens Californien", det vill säga nyupptäckta guldgruvor. Andersen själv var djupt gripen av fysikern H. C. Ørsted, "den store Hans Christian", vilkens senaste stora verk var "Aanden i Naturen", som ut 1850, samma år som "I Sverrig" skrevs. Men han var också en vän av skönhet, Motalas fabriker och Falu gruvor, som främst skänkte honom den verkliga inspirationen.

Vardagens under och naturens hemligheter är mera sagolika än all världens troll och häxor, det är sagodiktarens konklusion. Men däri ligger ingen materialism. Den Örstedska pantelsmen tar sig på många ställen naturreligiösa uttryck, klarast i en "predikan i naturen", som följer omedelbart efter avsnitten om Siljan. Här bekänns direkt den tro på odödligheten som är kärnan i Andersens (ej särskilt ortodoxa) kristendom och som är det dolda ledmotivet i flertalet av de inlagda historierna — från den sentimentala "Bechtemor" och till den dråpliat ironiska "Svinene". Andemeningen är karaktäristiskt för proletärbarnet Andersen, människans nöd och olycka. "Livets disharmoni ligger i att vi blott ser en liten del av vår tillvaro, nämligen den här på jorden; det måste finnas ett liv efter detta, en odödlighet." De bilder av förtryckta stackare och förkomna existenser som så ofta dyker upp i hans diktning saknas inte heller här: de trasiga tiggarbarnen vid Vänern och pigan som hamnat i Mariestads cellfängelse därför att hon "var utan plats och fast bostad" — enligt dåtida lagars onekligen hårda tillämpning. Men till härdare sociala anklagelser kommer det sällan hos H. C. Andersen, och i Sverrig är han den älskvärde gästen.

Så har han komponerat in sina centrala tankar om livet och

Recensenterna häpnar över rikedomen, lärdomen, de artistiska kvaliteterna i

Gösta Oswald
RONDO

"... hopplöst att i en dagstidnings knappa utrymme ge rum genomtyga ett verk så överrikt på motiv och utblickar ..."
Tore Borgland i AT

"... höjdpunkten i den unga svenska diktен".
Bengt Holmqvist i ST

13:50
BONNIERS

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
Telegramadress: Dagenyheter.
Postgiro 1 1816 (för annonser) nummer 1 1417 (för prenumeration)
Chefredaktör: Herbert Tingsten. (Träffas säkrast: kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Ahlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Rudman.
Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: Helge Hedberg
PRENUMERATIONSPRISER
A—Stockholmsupplagan
Stor-Stthlm / tidsinkomande / landet
Månad .... kr. 5.75 kr. 5.50
Kvartal .... „ 16.75 „ 16.—
Halvår .... „ 33.— „ 31.50
ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 1951 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Sthlm.

Allt KONST
Konstsalong RÅLAMBSHOF
N. Mälarstrand—Smedsuddsvägen.
Vårsalong 1951
Alla dagar 13—17. Tel. 50 15 16.

En ny industritrall
minskar trötthetenr — ökar produktionen
ökar golvens livslängd
Med vår nya KABE-trall ökar Ni golvbeläggningens livslängd väsentligt, varför trallen betalar sig på kort tid. KÄBE-trallen har en enorm slitstyrka, vilket beror på konstruktionen och den speciellt utprovade gummikvaliten. Vi lämna lång fabriksgaranti och intyg från Statens Provningsanstalt. Det är vetenskapligt bevisat att stillastående arbete frestar benen och kan vara anledning till lare organiska åkommor. Den nya KABE-trallen med den speciella gummikvalitén ger ett mjukt och behagligt underlag och motverkar effektivt alla slag av vibrationer. Dessutom är KABE-trallen halkfri.
Flera större företag ha gått in för KABE-trall, bl. a. Sieverts Kabelverk, som skriver:
"... den arbetare, vilken använt KÄBE-mattan vid svarven känner sig betydligt mindre trött i benen nu än tidigare, när underlaget var s. k. trätrall. Dessutom är mattan av såvitl rattlighetsvrynkt som slitstyrka den bästa konstruktionen, som f. n. kommit i bruk."
Obs! KABE-trallen är hoprullbar. (Sv. Pat. 125483)

Stomme av trä eller korrosionsbeständig lättmetall

Handels AB Käbe-Mattan
Jungfrugatan 54, Stockholm O. Tel. 62 04 79 - 60 48 38.

...rolig hobby med glänsande resultat

Vid stora målningsarbeten — anlita fackmannen. Han använder också CHINALACK.
En BORCH BÄCKSIN-produkt

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.